

Universitätsbibliothek Wuppertal

Sexti Julii Frontini, Viri Consularis, Quæ Exstant

Frontinus, Sextus Iulius

Amstelodami, 1661

Leges sive constitutiones imperiales de aquæductibus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1185)

LEGES SIVE CONSTITUTIONES
IMPERIALES
DE AQUÆDUCTIBUS
TAM ROMÆ VETERIS QUAM
NOVÆ, URBIS SCILICET CON-
STANTINOPOLITANÆ.

IMP. CONSTANTINUS A. AD
MAXIMILIANUM COS.

AQUARUM possessores, per quorum fines formarum
meatus transeunt, ab extraordinariis a oneribus vo-
luntatis esse immunes, ut eorum opera aquarum du-
ctus sordibus oppleti mudentur, nec ad aliud super-
inaitia rei onus hisdem possessoribus adinendis; ne circa res
alias occupati repurgium formarum facere non curent. Quod
si neglexerint, amissione possessionum multabuntur. Nam si-
scus ejus pradium obtinebit, cujus negligentia perniciem for-
mae congesserit. Præterea scire eos oportet, per quorum præ-
dia ductus comitat, ut dextrâ lavâque de ipsis formis quin-
decim pedibus intermissis arbores habeant: observante tuo offi-
cio, ut si quo tempore pullulaverint, excidantur; ne earum
radices fabricam forma corrumpant. Dat. xv. Kal. Jun.
b Gallicano & Symmacho COSS.

IMPPP. VALENTINIANUS, VALENS,
ET GRATIANUS AAA. FORTUNA-
TIANO C.R.P.

AQUÆDUCTUS, qui Dafnensi palatio usum aqua præ-
stat, quorundam aviditate tenuatur adpotis majoribus fi-
stulis,

a Muneribus. b ANNO URBIS CONDITE CMLXXII. CHRISTI
CCCXXI.

stulis, quàm ex Imperiali largitate meruerunt. Consensu igitur omnium in tribus locis conceptacula reparentur, & singulorum nomina, modusque servandus tabulis adscribatur: Et si ultra licitum aliquem usurpare constiterit, per singulos obolos libra unius auri dispendiis ingravetur: Et si tenore Sacri rescripti aliquis certum modum aquæ meruisse noscetur, non prius eidem accipiendi potestas aliquatenus tribuatur, nisi adito Rectore ex ipso conceptaculo quantitatem, quam meruit, possit adipisci. Dat. III. Kal. Novemb. Antiochia, a Valentiniano N. P. & Victore COSS.

IMPPP. GRATIANUS, VALENTINIANUS,
ET THEODOSIUS AAA. CLEAR-
CHO P. V.

SUMMAS quidem domus si lavacris lautioribus presententur, binas non amplius aquæ uncias, aut, si hoc amplius exegerit ratio dignitatis, supra ternas neutique possidere: mediocres verò & inferioris meriti domus singulis & semis contentas esse decernimus. Si tamen huiuscemodi balneas easdem habere claruerit, ceteros verò, qui mansionum spatio angustiore sustentantur, ad mediæ uncie usum tantum gaudere precipimus: neque obreptionem cuiquam patere: ita ut quod tibi paret officium, sex librarum auri multâ feriatur, nisi prodiderit usurpantes: & is, qui fefellit, careat impetrato. Dat. x. Kal. Jul. Constantinopoli, b Antonio & Syagrio COSS.

IIDEM AAA. CYNEGIO PP.

AD portus & aqueductus instaurationem, omnes certatim, factâ operarum conlatione, instare debent: neque aliquis ab huiuscemodi consortio dignitatis privilegiis excusari. Dat. xv. Kal. Februar. Constantinopoli, c Richomere & Clearcho COSS.

R 5

IMPPP.

a ANNO V. C. c̄c̄xxii. CHRISTI c̄c̄clxxi. b ANNO V. C. c̄c̄xxxv. CHRISTI c̄c̄clxxxiv. c ANNO V. C. c̄c̄c̄xxxvii. CHRISTI c̄c̄clxxxvi.

IMPPP. VALENTINIANUS, THEODOSIUS,
ET ARCADIUS AAA. PANCRATIO P. V.

SI quis de cetero vetiti furoris audaciâ florentissimæ Urbis commoda voluerit mutilare, aquam ad suum fundum ex aqueductu publico derivando, sciat eundem fundum fscalis tituli proscriptione signatum privatis rebus nostris adgregandum. Dat. VIII. a Constantinopoli, Timasio & Promoto Coss.

IIDEM AAA ALBINO V. P. ROM.

Eos, qui aquæ copiam vel olim vel nunc per nostra indulta mernerunt, ejus usum aut ex castellis, aut ipsis formis jubemus elicere, neque earum fistularum, quas marrices vocant, cursum ac soliditatem adtentare. Dat. v. Kal. Septemb. b Rgma, Timasio & Promoto Coss.

IMPP. ARCADIUS, ET HONORIUS

AA. AD AFRICANUM P. V.

QUICUMQUE ex aqueductu magis quàm ex castellis aqua usum putaverit derivandum, etiam id, quod prius jure beneficii fuerat consecutus, amittat. In eum verò pro conditione persona conveniet severissimo supplicio vindicari, qui adversus statuta hujus Sacri oraculi avide cupiditatis noluerit frena cohibere, ut privatis indulti meatus mensura famuletur. Dat. PP. IV. Kal. Jun. c Constantinopoli, Olybrio & Probino Coss.

IIDEM AA. ASTERIO COM. OR.

USUM aqua veterem longoque dominio constitutum singulis civibus manere censemus, nec ullâ novatione turbari: ita
tamen,

a ANNO V. C. clxxlii. CHRISTI cccxci. b ANNO V. C. clxxlii.
CHRISTI cccxci. c ANNO V. C. clxxlviii. CHRISTI cccxvii.

tamen, ut quantitate singuli, quam veteri licentiâ percipiunt, more usque in presentem diem perdurante percipiant: mansurâ pœnâ in eos, qui ad inrigationes agrorum, ^a vel hortorum delicias; furtivis aquarum meatibus abutuntur. Dat. Kal. Novemb. ^b Casario & Attico Coss.

IIDEM AA. MESSALÆ PP.

Ex formâ, cui nomen Augusta est, que in Campania sumptu publico reparata est, nihil privatim singulorum usurpatio presumat, neque cuiquam posthac derivande aque copia tribuatur. Si quis autem meatum aquæ ausus fuerit avertere, quinque libras auri arario nostro inferre cogatur. Quidquid etiam ob eam fraudem ex rescripto fuerit elicatum, vel qualibet arte tentatum, irritum habeatur. Dat. v. Kal. Ianuar. ^c Med. Theodoro v. c. Coss.

IIDEM AA. AD FLAVIANUM P. V.

NE quis Claudiam, interruptis forma lateribus atque perfossis, sibi fraude ^d elicita existimet vindicandam. Si quis contra fecerit, earum protinûs adium & locorum amissione multetur. Officium præterea, cujus ad sollicitudinem operis hujus custodia pertinebit, hâc pœnâ constringimus: ut tot librarum auri inlacione multetur, quod uncias ^e Claudia nostra cohibentiâ ejus usurpatas fuisse constiterit. Dat. vi. Id. Novemb. ^f Med. Stilicone & Aureliano Coss.

IMPP. THEODOSIUS ET VALENTI-
NIANUS AA. †***

SI quis per Divinam liberalitatem meruerit jus aquæ, non Viris Clarissimis Rectoribus provinciarum, sed tuæ præcellen-

* Legendum vel hortorum, deliciis furtivis aquarum m. a. Vide Notas. ^b ANNO V. C. c̄l̄cl. CHRISTI cccxcix. ^c ANNO V. C. c̄l̄clii. CHRISTI cccci. ^d licitâ vel elicatum. ^e Legendum Claudia nostra communitiâ ejus, &c. Vide Notas. ^f ANNO V. C. c̄l̄cliii. CHRISTI ccccii. † CYRO P. P.

cellentissima sedi *Celestes apices intimare* debbit : *condemnatione contra illum*, qui *preces moderatoribus insinuare conatur*, *quinquaginta librarum auri*, & *contra universos administratores*, qui *rescriptum per subreptionem elicatum suscipere moliantur*, proponendâ : *apparitoribus nihilominus eorundem Virorum Clarissimorum provincia moderatorum*, *animadversionibus pro vigore tui culminis subjugandis* : & *amplissimâ tuâ sede dispositurâ*, *quid in publicis therms*, *quid in nymphaeis pro abundantia civium conveniat deputari*, *quid his personis*, quibus *nostra Serenitas indulset*, *ex aquâ superflua* debeat *impertiri*. ***

IIDEM AA. †***

OMNIS *servitus aqueductus Hadriani*, *sive domorum*, *sive possessionum*, *sive suburbanorum*, *sive balnearum*, *vel per Divinos affatus intimatos in quolibet iudicio*, *vel per usurpationem impertitos*, *penitus exprobrecur*. *Maluimus etenim predictum aqueductum nostri palatii publicarum thermarum ac nymphaeorum commoditatibus inservire*. *Et decernimus hanc dispositionem modis omnibus in posterum servari* : *nemini licentiâ tribuendâ ab eodem aqueductu precibus oblatis usum aqua petere*, *vel eum audere perforare* : *scientibus his*, qui *quâlibet ratione putaverint ad huiusmodi a emolumentum accedere*, *vel officio*, *si ausus fuerit instruere*, *vel minùs instructis precibus parère*, *centena pondo auri multa nomine fiscalibus rationibus se esse inlaturos*. *Super his sancimus sulcum publicum aquarum nullis intra decem pedes arboribus coartari*, *sed ex utroque latere decempedale spatium integrum inlibatumque servari*. *Præterea de plumbeis fistulis ducentibus ad thermas*, *quæ Achilleæ nuncupantur*, *quas b providentiæ tuæ magnificentia factas fuisse cognovimus*, *eamdem formam servari censemus*. *Etenim memoratas fistulas therms tantum & nymphaeis*, quibus *eminentia tua deputaverit*,
volu-

† CYRO P. P. a molimen, vide Notas. b Providentiâ magnificentia, melius forè providentiæ tuæ munificentia.

volumus inferuire: facultate præbendâ tuâ sublimitatis ap-
paritoribus circumcundi sine formidine domus, suburbana bal-
nea ad requirendum, ne qua deceptio, vel suppressio, vel insidia
contra publicam utilitatem à quoquam penitus adiententur.
Dat. ***

IIDEM AA. †***

AD reparationem aqueductus hujus almae Urbis omnia ve-
tigalia, qua colligi possunt ex universis ^a calculis hujus inchy-
tae Urbis, & ex operariis, qui ^b Zizaceni dicuntur, ad refe-
ctionem ejusdem aqueductus procedere: illo videlicet observan-
do, ut nemo eorum, qui jus aquae possident, quâcumque descri-
ptione sustineat. Nam execrabile videtur domos hujus al-
mae Urbis aquam habere vanalem. ***

IMP. ZENO A. †***

HAC lege sancimus, ut si quis amplissimam praefecturam
gubernans, aurum aqueductui deputatum ad alterum quodli-
bet opus, non aqueductibus vel aqua publica competens, ex-
struendum, vel curandum putaverit convertendum: de suis
facultatibus eandem summam aqueductus titulo repensare co-
gatur. Separatus verò arcarius aurum suscipiat gloriosissimo-
rum Consulium liberalitate, vel ex aliis titulis ad aquas publi-
cas pertinentibus collectum, vel postea colligendum. ***

IDEM A. *PORATIO.

DILIGENTER investigari decernimus, qui publici ab initio
fontes, vel cum essent ab initio privati, postquam publicè usum
praebuerunt, ad privatorum usum conversi sunt, sive Sacris api-
cibus per subreptionem impetratis, ac multo amplius si auctoritate
inlicitâ, nec appetito colore Sacri oraculi, hujusmodi aliquid
per tentatum fuisse dignoscitur: ut jus suum regia civitati resti-
tuatur, & quod publicum fuit aliquando, minimè sit privatum,
sed ad communes usus recurrat: Sacris oraculis, vel pragma-
ticis

† EUTHYCHIANO P. P. ab Varietatem lectionis, & quomodo legendum,
vide in Notis. † ADAMANTIO P. V. *PORATIO.

*ticis sanctionibus adversus commoditatem Urbis quibusdam impertitis, jure cassandis: nec longi temporis prescriptione ad circumscribenda civitatis jura profuturâ. ****

IDEM A. PONTIO.

DECERNIMUS, ne quid à quâcumque personâ qualibet dignitate præditâ contra ^a munuscularios aquaeductus, vel fontes publicos, qui ad aquaeductus confluunt, pertentetur. Sed & si quis clam vel palam auctoritate confisus de iisdem ^b paralogiis, vel fontibus aquam transduxerit, vel clandestinis insidius fortè subriperit publicis aquaeductibus; eam restituere compellatur. Hoc etiam precipimus, ne in posterum à quolibet juxta eosdem aquaeductus plantari qualescumque arbores possint, ne ex stirpibus labefactentur parietes aquaeductus, quod antiquis etiam Constitutionibus interdictum esse dignoscitur: scientibus universis, quod in posterum super hujusmodi commissis suburbanum, vel prædium, vel balneum, vel aqua mola, vel hortus, ad cujus usum aqua publica fuerit derivata: vel si quid ex his juxta aquaeductum positum ad eum pertinet, qui plantavit arbores aquaeductibus noxias, ad quemcumque pertineat locum; vel hominem, vel domum, proscriptionis titulo subjacebit. & fisci juribus vindicetur: nulli super hujusmodi pœna nec per Sacros apices venia tribuenda. Universos autem aquarios, vel aquarum custodes, quos hydrophylacas nominant, qui omnium aquaeductuum hujus regie Urbis custodes deputati sunt, singulis manibus eorum felici nomine Pietatis nostra impressi signari decernimus, ut hujusmodi adnotatione manifesti sint omnibus; nec à procuratoribus domorum, vel quolibet alio ad usus alios avellantur, vel angariarum, vel operarum nomine teneantur. Quod si quem ex iisdem aquariis mori contigerit, eum nihilominus qui in locum defuncti subrogatur, signo eodem notari precipimus: ut militia quodammodo sociati, excubiis aqua custodienda incessanter inbareant, nec muneribus aliis occupentur. ***

IMP.

^a Vide Notas. ^b paralogiis.

IMP. JUSTINIANUS A. * SERVO P. P.

DIVINAM dispositionem ab inclyte recordationis Principe Theodosio super his, qui aquam sibi de publicis aquæductibus seu fontibus præberi desiderant, promulgatam, hac etiam lege in suâ firmitate durare sancimus, quatenus nemo vel in hac sacratissimâ Civitate, vel in provinciis, sine Divinis apicibus de Sacro epistolarum scrinio more solito edendis, & iudicio tue celsitudinis, vel aliis, quorum interest, intimatis vel intimandis, aquam de publico aquæductu seu fonte trahere permittatur: his quicumque iussa nostra violaverit, seu violare concesserit, denarum librarum auri condemnatione, aliâque gravissimâ indignatione feriendis.

FORMULA COMITIVÆ FORMARUM URBIS:

AUCTORE

MAGNO AURELIO CASSIODORO

V. C.

QUAMVIS Romuleæ fabricæ conlata sibi vix possint præcipue reperiri (quia totum id admiratione noscitur exquisitum, quod ibi cernitur esse fundatum) tamen interesse arbitramur, quod utilitas necessaria gratificat, & quod pulchritudinis tantum causa commendat. Trajani forum vel sub assiduitate videre miraculum est. Capitolia celsa conscendere, hoc est, humana ingenia superata vidisse. Sed numquid per ea vivitur, aut corporis salus aliquâ inde delectatione recreatur? In formis autem Romanis utrumq; præcipuum est, ut fabrica sit mirabilis, & aquarum salubritas singularis. Quòd enim illuc flumina quasi constructis montibus perducuntur, naturales credas abveos soliditates saxorum: quando tantus impetus fluminis, tot sæculis firmiter potuit sustineri. Cavati montes plerumque subruunt, meatus torrentium dissipantur, & opus illud veterum non destruitur, si industriâ suffragante servetur. Respicimus certè, aquarum quantum Romanis mœnibus præstat

ORNA-

ornatum. Nam thermarum illa pulchritudo quidesset, si dulcissima quaedam aquora non haberet? Currit aqua Virgo sub delectatione purissimâ, quæ ideo sic appellata creditur, quod nullis sordibus polluitur: nam cum alia pluviarum nimietate terrenâ commixtione violentur, hæc aërem perpetuò serenum purissimè labens unda mentitur. Quis possit talia sermonibus idoneis explicare? Claudiam per tantam fastigii molem sic ad Aventini caput esse perductam, ut cum ibi ex alto lapsa ceciderit, cacumen illud excelsum quasi imam vallem inrigare videatur. Ægyptius Nilus certis temporibus crescens per campos jacentes superducto diluvio aëre sereno turbulentus exæstuat: sed quanto pulchrius est, Claudiam Romanam per tot siccas montium summitates lavacris ac domibus liquores purissimos, fistularum uberibus emisisse? & ita equaliter fluere, ut numquam se possit desiderata subducere? Ille enim dum recedit, limus est: dum venit insperatè, diluvium. Quis ergo famosum Nilum Orbis nostræ fluminibus non æstimet esse superatum, quando ille incolas suos aut veniendo terret, aut recedendo destituit? Verum hæc non superflua commemorazione narravimus, ut possis advertere, qualis à te diligentia perquiratur, cui pulchritudo tanta committitur. Quæ de re per Indictionem illam, Comitivam tibi formarum sub magnâ deliberatione credidimus: ut summo studio nitaris efficere, quod tantis ac talibus rebus videris expedire. In primis noxias arbores, quæ inferunt fabricarum ruinas, dum sunt quidam moenium importabiles arietes, censemus radicitus amputari: quia nulla læsio remouetur, cujus origo non tollitur. Si quid autem consciente senio fuerit demolitum, pervigili celeritate reparatur: ne crescente defectu augeatur nobis causa dispendii. Ductus aquæ fortuna tua est, dum incolumis eris, si illa solidaveris: tantumque apud nos proficis, quantum te illi studuisse probaveris. Agat ergo peritia fidesque tua, ut & constructio fabricæ inlibata permaneat, & aquæ distributio nullâ se custodum venalitate subducatur.